

van juvenielen van de Kleine paardenmossel op de website van het museum in Wales.

Fig. 2. Vindplaats op de Klaverbank. Bron: Google Earth.

Graadpleegde bronnen

DE BRUYNE, R., S. VAN LEEUWEN, A. GMELIG MEYLING & R. DAAN (red.), 2013. Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied, bijlage 4. – Tirion Uitgevers, Utrecht en Stichting ANEMOON, Lisse.

NATURAL HISTORY MUSEUM WALES. Webpagina *Modiolula phaseolina* (Philippi, 1844). Beschikbaar op: naturalhistory.museumwales.ac.uk/britishbivalves/browse/record.php?-record=93. Geraadpleegd 18 december 2018.

RAVEN, H. & S. VAN LEEUWEN, 2019 Mollusken uit opgedoken visnetten. Duik de Noordzee Schoon 2018. – Spirula 418: 44-53.

TEBBLE, N., 1976. British Bivalve Seashells. – Her Majesty's Stationary Office, Edinburgh.

Adres van de auteur

fbsylvia@xs4all.nl

Fig. 1. Van links naar rechts: Antonie van Peursen, Wiebe Taekema en Gerrit Doeksen op het Noordzeestrand.

Sylvia van Leeuwen, Gerrit Doeksen, Wiebe Taekema & Antonie van Peursen

Report on the NMV excursion to Terschelling, 13 October 2018

Summary. On October 13, 2018 four members of the Netherlands Malacological Society set out for a one-day excursion to the Wadden isle of Terschelling, province of Friesland. Marine, land and freshwater biotopes were visited. The finds have been recorded in a list of species.

Fig. 2. Anthonies 'finest hour'.

Fig. 3. Zandkortschildkever *Bledius fergussoni*.

Fig. 4. Bolle duinhoren *Cochlicella barbara* bij de Dellewal.

Fig. 5. Grofgeribbe grasslak *Candidula intersepta* bij de Dellewal.

Context

Malacologisch gezien begon deze excursie bepaald niet onder een gunstig gesternte: de excursieleider was verhinderd, het tij was ongunstig met hoog water midden op de dag, en na een extreem warme en droge zomer waren de meeste duinmeertjes uitgedroogd en was het vinden van landslakken een flinke uitdaging geworden. De auteurs (tevens enige deelnemers) lieten zich daar allemaal niet door weerhouden en hadden een prachtige en gevarieerde dag.

Noordzeestrand

De vier deelnemers troffen elkaar in de haven van Terschelling, waar Anthonie en Wiebe om 9.15 uur met de snelboot arriveerden. Het was prachtig weer met haast zomerse temperaturen. Omdat het tij al hard opkwam besloten we eerst naar het Noordzeestrand te gaan (fig. 1). En wel met de jeep van Gerrit. Anthonie mocht op het strand achter het stuur plaatsnemen en het gaspedaal uittesten. De dag kon voor hem direct al niet meer stuk (fig. 2). De laagwaterlijn was helaas al ondergelopen. Rond de hoogwaterlijn lagen weinig soorten, vooral veel – heel veel – jonge Amerikaanse zwaardscheden *Ensis leei*, voornamelijk met lengten tussen 30 en 40 mm. Bij gebrek aan schelpen ging de aandacht uit naar andere zaken. Er lagen veel rollen hydroïdpo-

lieden ('apenhaar') en Amerikaanse ribkwallen *Mnemiopsis leidyi*. Ook vonden we een bos Doorschijnende zeevinger *Alcyonidium gelatinosum*. Gerrit liet ons 2-3 mm kleine kevertjes zien, vermoedelijk Zandkortschildkevers *Bledius fergussoni* (fig. 3). Deze kevertjes leven van algen in de bovenlaag van het strand, net achter de jongste duintjes en komen hier de laatste jaren massaal voor. Voortaan zullen we anders kijken naar de patronen die zij in het zand maken. Verder waren er enorm grote en kleurrijke vliegers van het Kunst & Vliegwerk vliegerfestival te bewonderen. We bleven niet lang op het strand.

Dellewal

De volgende locatie was gekozen met het oog op de landslakken: de Dellewal in West-Terschelling. Daar waren vorig jaar kleine populaties van de Zandslak *Theba pisana* en Bolle duinhoren *Cochlicella barbara* ontdekt (Neckheim & Van Leeuwen, 2017). We wilden kijken of die – na de behoorlijk koude winter – stand hadden gehouden. De Zandslakken waren verdwenen, we vonden slechts een restant van een oud huisje. De Bolle duinhorens bleken zich echter flink te hebben uitgebreid. We vonden volwassen en jonge exemplaren, zowel op het braakliggende terrein van de vroegere dancing Dellewal als langs het

Fig. 6. Antonie van Peursen en Gerrit Doeksen in actie bij de Doodemanskisten.

Fig. 7. Puntige blaashoren *Physella acuta* bij de Doodemanskisten.

Fig. 8. Eitjes van de fuikhoren *Tritia incrassata* op schelpkokerworm.

Fig. 9. Zakspoon *Sycon ciliatum* op een ponton in de jachthaven.

schelpenvoetpad in de richting van de jeugdherberg (fig. 4). Verder vonden we nog een aantal andere soorten landslakken (tabel 1), onder andere de Grofgeribde grasslak *Candidula intersepta* (fig. 5) en diverse kleurvarianten van de Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis*.

Doodemanskisten

Daarna werd het tijd voor de zoetwaterweekdieren. Daarvoor gingen we naar de Doodemanskisten (fig. 6). Na de extreem warme en droge zomer stond het waterpeil ongeveer een meter lager dan normaal. Veel duinplassen waren geheel uitgedroogd, maar in de Doodemanskisten was nog voldoende water aanwezig. In 2013 is de plas uitgegraven om de waterkwaliteit te verbeteren. Dat heeft goed gewerkt, want het water was helder en het Groot blaasjeskruid *Utricularia vulgaris* was er talrijk aanwezig. De molluskenfauna die we er aantroffen is een mengeling van inheemse en van elders afkomstige soorten weekdieren (tabel 1; fig. 7). De meeste door ons gevonden soorten zijn daar eerder waargenomen (Mienis, 2016; 2018), maar niet alle.

Jachthaven

Een dag is natuurlijk veel te kort voor een eiland dat zo veel te

bieden heeft. We besloten de dag 'marien' af te sluiten met een bezoek aan de pontonsteigers in de jachthaven van West-Terschelling. Behalve openstaande mossels zijn hier weinig schelpen te zien. Daarentegen is het aangroei tegen de pontons en op de in het water hangende boeien bijzonder kleurrijk en vol leven. De buitenaards aandoende 'begeleidende fauna' trok dus meer aandacht dan de weekdieren. Liggend op de steiger zette Sylvia met haar waterdichte compactcamera een aantal organismen op de foto (fig. 8).

Enkele opvallende soorten waren Amerikaanse ribkwal *Mnemiopsis leidyi*, Doorschijnende zakpijp *Ciona intestinalis*, Zakspoon *Sycon ciliatum* (fig. 9), de oranje, witte en bruine Slingerzakpijp *Botrylloides violaceus* en Zeeanjelier *Metridium senile*. Leuk waren ook een jonge Zeenaald en de talrijke Harige spookkreeftjes *Caprella mutica* die tussen het aangroei op de boeien krioelden.

Epiloog

Een tabel met waargenomen soorten is onder dit verslag opgenomen. Naast deze waarnemingen werd deze dag ook gebruikt om tal van malacologische belevenissen en nieuwtjes uit te wisselen. Ook dat maakt deelnemen aan een excursie leuk. De dag

vloog dus om. De snelboot vertrok om 16.15 uur, maar er was toch nog tijd voor een afsluitend bakkie met cranberrytaart in het zonnetje op een terras met zicht op de haven. Ondanks de bescheiden molluskenvondsten was het voor iedereen een heerlijk dagje. Toch raden we de excursiecommissie aan voortaan bij het plannen van een strandexcursie rekening te houden met het getij.

Onze dank aan Floris Bennema en Arjan Gittenberger voor de determinatie van de Zakspoon en de Slingerzakpijp en aan Bert Jansen voor het determineren van de Glanzende erwtenmossel. Alle foto's zijn gemaakt door Sylvia van Leeuwen.

Geraadpleegde bronnen

- NECKHEIM, T. & S. VAN LEEUWEN, 2017. Twee nieuwe landslakken op Terschelling. – Zoekbeeld 7(2): 26.
MIENIS, H., 2016. Een eerste inventarisatie van de weekdieren in de vernieuwde Doodemanskisten. – Rinkelbollen 2016(1): 18-20.
MIENIS, H.K., 2018. Malacological fieldwork in the Netherlands. – Steinhardt Museum of Natural History, Annual Report 2016/2017: 39-45.

Adressen auteurs

fbsylvia@xs4all.nl, gdoeksen@xs4all.nl,
wiebetaekema@gmail.nl, adppeursen1951@kpnmail.nl

Tabel 1. Waargenomen mollusken Terschelling, 13 oktober 2018

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Conditie
Noordzeestrand, paal 9		
Muiltje	<i>Crepidula fornicata</i>	Levend op een aangespoelde
Gevlochten fuikhoren	<i>Tritia reticulata</i> (voorheen <i>Nassarius reticulatus</i>)	Eitjes op schelpkokerworm
Witte dunschaal	<i>Abra alba</i>	Doublet
Zaagje	<i>Donax vittatus</i>	Doublet
Otterschelp	<i>Lutraria lutraria</i>	Verse juveniele kleppen
Grote strandschelp	<i>Mactra stultorum</i>	Losse klep
Mossel	<i>Mytilus edulis</i>	Doublet
Halfgeknotte strandschelp	<i>Spisula subtruncata</i>	Doublet
Tere platschelp	<i>Macomangulus tenuis</i> (synoniem <i>Tellina tenuis</i>)	Doublet
Dellewal, West Terschelling		
Grofgeribde grasslak	<i>Candidula intersecta</i>	Levend
Zwartgerande tuinslak	<i>Cepaea nemoralis</i>	Levend
Bolle duinslak	<i>Cerņuella virgata</i>	1 leeg huisje
Bolle duinhoren	<i>Cochlicella barbara</i>	Levend
Slanke agaathoren	<i>Cochlicopa lubricella</i>	Levend
Segrijnslak	<i>Cornu aspersum</i>	Levend
Grote karthuiserslak	<i>Monacha cantiana</i>	Levend
Grote glansslak	<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Levend
Zandslak	<i>Theba pisana</i>	1 fragment van oud huisje
Doorschijnende glasslak	<i>Vitrina pellucida</i>	1 leeg huisje, vers ogend
Doodemanskisten		
Grote diepslak	<i>Bithynia tentaculata</i>	Levend
Glanzende erwtenmossel	<i>Euglesa nitida</i> (synoniem <i>Pisidium nitidum</i>)	Levend
Witte schijfhoren	<i>Gyraulus albus</i>	Levend
Moeras-hoornschaal	<i>Musculium lacustre</i>	Levend
Puntige blaashoren	<i>Physella acuta</i>	Levend
Posthorenslak	<i>Planorbarius corneus</i>	Levend
Gewone schijfhoren	<i>Planorbis planorbis</i>	Levend
Jenkins waterhoren	<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Levend
Ovale poelslak	<i>Radix balthica</i> (synoniem <i>Radix ovata</i>)	Levend
Moeraspoelslak	<i>Stagnicola palustris</i> s.l.	Levend
Donkere glimslak	<i>Zonitoides nitidus</i>	Levend
Jachthaven, op de pontons		
Mossel	<i>Mytilus edulis</i>	Levend